

GYUKICS GÁBOR

Halhatatlanná válni

Joy Harjo a krík nemzethez tartozó muszkogi törzsből származó amerikai indián költő, egyetemi tanár és zenész. Több rangos irodalmi és zenei díj kitüntetettje. Versei elsősorban az indián hagyományokra épülnek, de méritenek az amerikai és európai költészetből is, és ennek megfelelően találnak maguknak megfelelő helyet a világ költészetében.

Lírája a személyes és politikai ellenállás feminista költészete, újnarratív realista feltárása a tudatalattinak, a mesének, a történelemnek és a ritmusnak. Harjo költészetén keresztül az olvasó szinte hallja a Föld hangját, látja az idő és az időtlenség tájait és ami a legfontosabb, láttatni engedi azokat, akik megszenvednek azért, hogy megértsék a világot, megismerjék önmagukat. Versei sokszor önéletrajz jellegűek: sokat foglalkozik a természettel, az emlékezéssel, az anyanyelvvél, ami a legtöbb indián esetben nagyon fontos, és a költészet transzformációs jellegével. Joy Harjo versei olyan mélyről jönnek, hogy szinte érezni, amikor kibukkannak a még le nem aszfaltozott föld alól. Mélyen foglalkoztatja a természet és a test, a test és az ég kapcsolata, az a bizonyos köiforgás, amiből vagyunk. Nála is, mint szinte minden indián költőnél és művésznél, kiemelt helyet kap az úgynevezett holisztikus tudatosság; az indián értelemben vett egység az emberiséggel, a Földdel és a rajta élő teremtményekkel. A holisztikus tudatosság azt is sugallja, hogy ez az egység minden emberben, testben, elmében és lélekben jelen van, hasonlóan az anyagi és spirituális valóság általános egységességéhez. Mindezek mellett verseiben kiemelt helyet kapnak a mai indiánok nehézségei, amelyekkel napjaink Amerikájában szembe kell nézniük.

Minden költészet egyéni költészet, de Joy Harjo nyelvezete a megszokottnál is jobban eltér az amerikai akadémiai költészet általános nyelvezetétől, fordulataitól és értelmezési lehetőségeitől. A fordítónak azért nehéz a dolga, mert megint a lehetetlennel küzd: indiánná, sőt Joy Harjová kell változnia. Tesztíteni úgy, hogy közben átlényegíti a föld szagát és az ég színét. Edward Hirsch híres definíciója szerint „A lefordíthatatlanság vált a költészet egyik fő jellemzőjévé.” Ám sem Hirsch, sem Robert Frost mondása: „A költészet az, ami elveszik a fordításban”, nem menti fel a fordítót, aki minden esetben tökéletesen akarja játszani szerepét. Végül is mindent le lehet, sőt le kell fordítani, mert csak így, mások szavai és más kultúrák segítségével találhatjuk meg a magunk világegyetemét, lehetünk valóban egyek Földdel, éggel: így lehetünk halandó testünk és szellemünk segítségével halhatatlanok.

